

Právní informatika I

Základy výpočetní techniky

podzim 2005

ing. Aleš Kotula
ales.kotula@law.muni.cz
tel.: 549 491 207

přednášky

posluchárna č. 140

úterý

(každý sudý týden)

18.15 – 19.45 h

cvičení

učebna č. 24

úterý

9.35 – 11.05 h

11.10 – 12.40 h

středa

9.35 – 11.05 h

11.10 – 12.40 h

Hodnocení kurzu

cvičení max. 50 bodů (nutné minimum pro zápočet 30 bodů)
jeden či více testů z problematiky probírané v průběhu cvičení

písemná zkouška po skončení sledu přednášek
max. 50 bodů (nutné minimum 20 bodů)

výsledná známka bude určena na základě součtu bodů za
cvičení a písemnou zkoušku

90 – 100 b	A
80 – 89 b	B
70 – 79 b	C
60 – 69 b	D
50 – 59 b	E
0 – 49 b	F

Přehled tematických okruhů

Typografie

Hardware

Operační systémy

Proprietární a neproprietární software

Softwarové patenty

Počítačové sítě

Literatura a další zdroje k tématu Typografie

Aktualizovaný typografický manuál

Vladimír Beran & kolektiv

V roce 2000 vydala grafická a reklamní agentura Kafka design

Druhé vydání

<http://www.typomil.com/>

Typografie

- nauka o písmu a sazbě, jejich zákonitostech a správném použití
- souhrnné označení tiskárenského průmyslu
- grafická úprava tiskovin

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

~ , . . ^ - ~ . . o ~

á ě d' é ě í ñ ó ř š ť ú ů ý ž

Á Ě Ď É ě Í Ñ Ó Ř Š Ť Ú Ů Ý Ž

1234567890

.,:;?!- —,“...«»

()[]{}<>@#\$%^&*~%δ+ - / \ ± © ®

αβγδεζηθικλμνξοπρστυφχψω

Písmo

Znak je obraz písmena, číslice, interpunkčního či diakritického znaménka, symbolu nebo drobného grafického prvku (angl. character, type).

Diakritická (rozlišovací) znaménka jsou znaky určené k rozlišení různé platnosti téhož písmena. Jsou také označovány jako akcenty (angl. diacritical marks, accent).

Diakritická znaménka spolu s písmeny vytvářejí akcentované znaky.

VERZÁLKY

minusky

Verzálky (majuskule) je typografické označení pro velká písmena (angl. uppercase characters).

Minusky (minuskule) je typografické označení pro malá písmena (angl. lowercase characters).

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Minuskové číslice.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Verzálkové číslice.

A diagram illustrating the vertical structure of a typographic line. On the left, a large capital letter 'Á' is shown with various horizontal lines passing through it. Labels in Czech and English describe these lines: 'Akcentová dotažnice' (Accent line) at the top, 'Horní dotažnice' (Top line), 'Střední dotažnice Meanline' (Middle line), and 'Základní dotažnice - účaří - Baseline' (Baseline) at the bottom. A vertical double-headed arrow between the middle and baseline lines is labeled 'Střední výška písma x-height' (Middle height of the font x-height). On the right, the word 'Typografie' is written in a serif font, with labels 'Horní dotah - Ascender' above it and 'Dolní dotah - Descender' below it. The background features horizontal dashed lines representing the top and bottom of the line.

a b r d e p m

c g j o s u

v a

Didotův měrný systém

vychází z pařížské stopy 32,48 cm

1 bod = 0,3759 mm

12 bodů = 1 cicero = 4,511 mm

2660 bodů = 1 m

Měrný systém pica

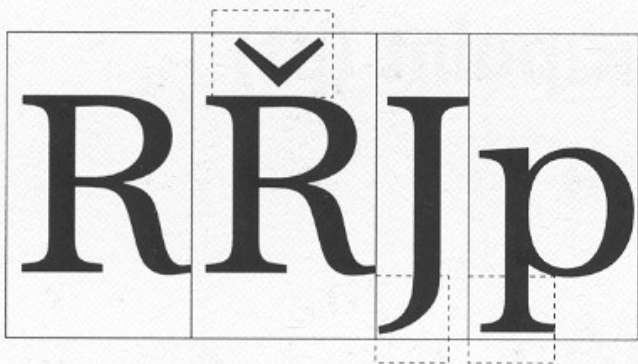
vychází z anglické stopy 30,48 cm

1 point = 0,3528 mm

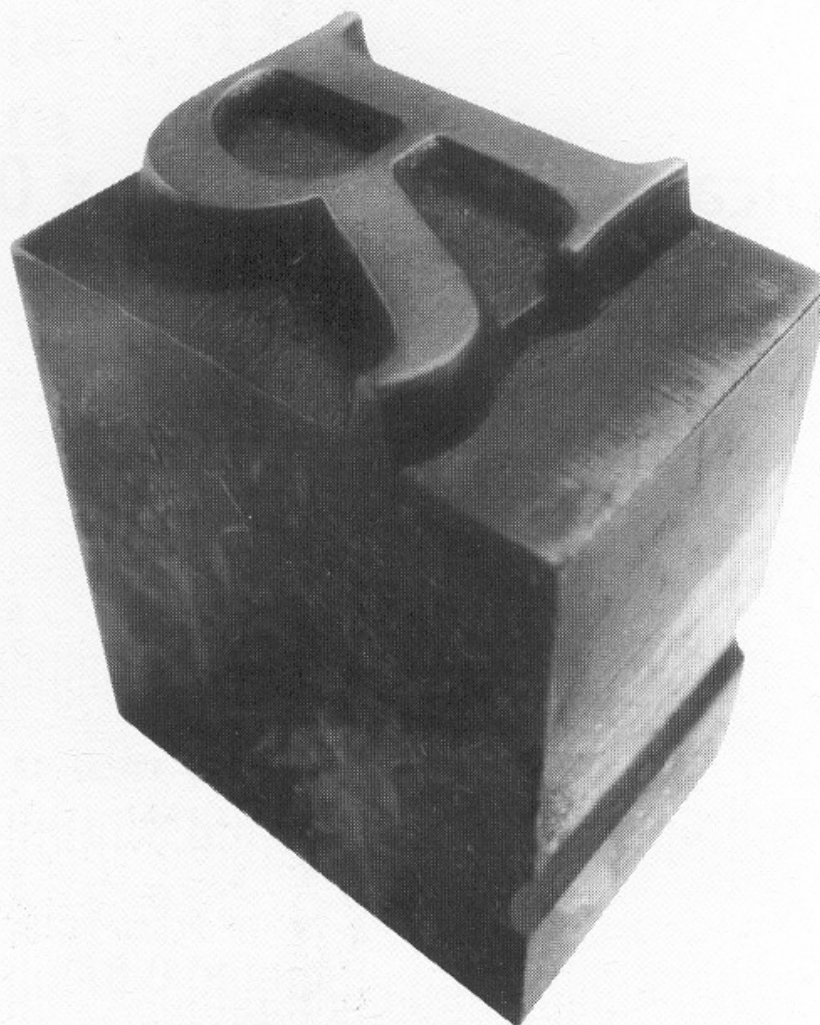
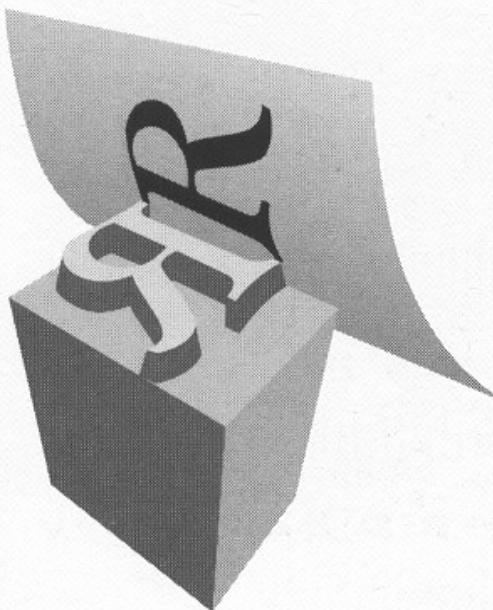
12 points = 1 pica = 4,233 mm

72 points = 6 picas = 1 palec (inch) = 2,54 cm

*Nahoře – postavení písmových znaků v ploše kuželky. Rámečky označují verzálkové akcenty a spodní dotahy minusek, které vybíhají do „masa“ kuželky.
Vpravo – kovová písmová kuželka.
Dole – princip otisku zrcadlového obrazu písmového znaku na papír.*

Kuželka je typografický termín pro kovový hranol, na jehož horní, ramenní ploše, je vystouplý reliéfní obraz písmového znaku.

Výška ramenní plochy kuželky udává stupeň (velikost) písma v bodech.

64 points

Typografie

64 points

Typografie

64 points

Příklad titulku vysazeného písmem 64 pt. Měřit můžete vzdálenost od jednoho horního dotahu ke druhému, nebo mezi dolními dotahy. Nejjednodušší je měřit vzdálenost od účaří k účaří. V každém případě naměříme stále 64 pt.

Stejný stupeň písma,
různá světlá výška

Stejný stupeň písma,
různá světlá výška

Hlavní rozměry písmové kuželky, se kterými se budete setkávat i v počítačové sazbě:

1. stupeň písma – kuželka
2. světlá výška písma
3. střední výška písma.

Stupeň písma odpovídá velikosti kuželky, jde tedy o odstup jednotlivých řádků.

Světlá výška písma je velikost písmového znaku na kuželce, tedy vzdálenost mezi horní a dolní dotažnicí.

Střední výška písma je vzdálenost mezi střední dotažnicí a základní dotažnicí (účařím).

xb

xb

x**l**o

xl**o**

xb

xb

xb

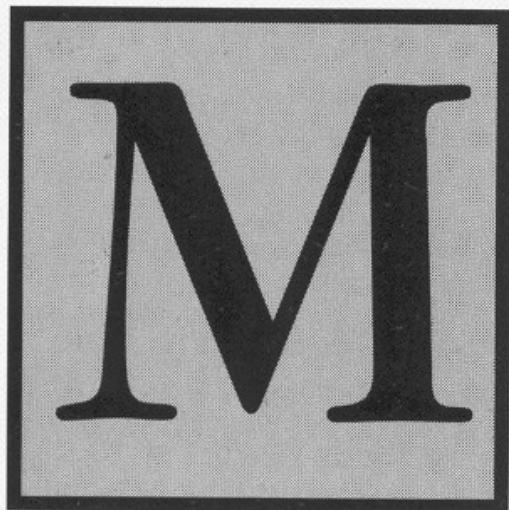
xl**o**

xl**o**

xlo

xl**o**

xlo

Čtverčik = em

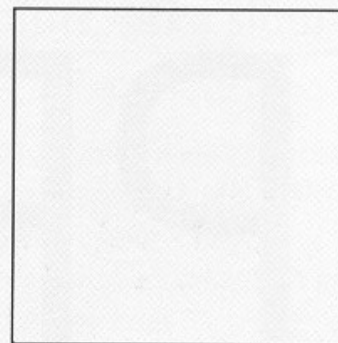
Čtverčik 36 points
36 pt x 36 pt.

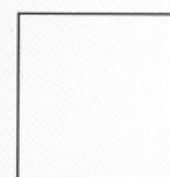
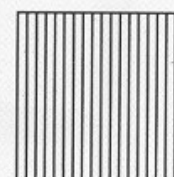
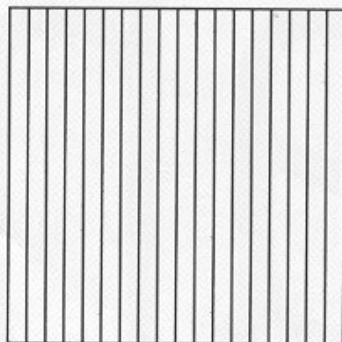
Čtverčik 48 points
48 pt x 48 pt.

Čtverčik 72 points
72 pt x 72 pt.

Čtverčiky 72 pt a 36 pt rozdělené
na 18 jednotek.

Ukázka přidělení počtu jednotek u písma, vytvořeného v systému osmnáct jednotek na čtverčik.

písmo

Různá šířka znaků je typická pro písmo proporcionální. Neproporcionální písmo Courier má šířky znaků stejné podle nejširšího písmene „m“.

p í s m o

Písmena	šířka v jednotkách
i, j, l	4
f, t, l	5
r	6
c, k, s, v, x, y, z, J, a, b,	
d, e, g, h, n, o, p, q, u, L	9
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0	10
F, T, Z	11
A, B, E, K, P, V, X, Y	12
w, C, D, H, N, U, R	13
G, O, Q	14
m, M	15
W	17

V přehledu jsou rozepsána jednotlivá písmena a jejich šířky v jednotkách u písma Helvetica.

Pro porovnání – proporcionální písmo.

Pro porovnání – neproporcionální písmo.

Toto·je·text·napsaný·proporcionálním·typem·písma·Arial.¶

Toto·je·text·napsaný·proporcionálním·typem·písma·Times·New·Roman.¶

¶

¶

Toto·je·text·napsaný·neproporcionálním·typem
písma·Courier.¶

Čtverčík je čtverec, jehož velikost (délka strany) je dána velikostí kuželky (výšky ramenní plochy kuželky) v bodech.

Proporcionální písmo je takové písmo, v němž jsou šířky písmových znaků různé.

Neporcionální písmo je takové písmo, v němž jsou šířky všech písmových znaků stejné.

Normovaná stránka je papír formátu A4, jejíž text představuje **30 řádků** na stránku při **60 znacích** na řádku. Celkem tedy normovaná stránka obsahuje **1 800 znaků**. Do počtu znaků se počítají mezery mezi slovy, interpunkční znaménka i mezery mezi větami. Nepočítají se znaky dělení slov.

Příklad označení druhu písma.
Stejná písma jsou použita
i ve spodním příkladu, ale tam
jsou již konkrétní názvy písem,
tedy jednotlivé typy.

serifové písmo

bezserifové písmo

psané písmo

technické písmo

zdobené písmo

písmo psacího stroje

ITC Garamond

Frutiger Sans

Kaufmann Bold

Eurostile Extended

Vivaldi

Courier

Tento·text·je·napsán·fontem·**Arial**¶

Tento·text·je·napsán·fontem·**Comic·Sans·MS**¶

Tento·text·je·napsán·fontem·**Georgia**¶

Tento text je napsán fontem Impact¶

Tento·text·je·napsán·fontem·**Palatino·Linotype**¶

Tento·text·je·napsán·fontem·**Tahoma**¶

Tento·text·je·napsán·fontem·**Times·New·Roman**¶

Tento·text·je·napsán·fontem·**Verdana**¶

Typ písma je označení pro konkrétní písmo charakteristické kresby a pojmenované vlastním názvem (angl. typeface).

Pojmenování typu písma je dle:

- jména autora/ky
- jména, které pro písmo autor/ka zvolil/a
- nějakého význačného rysu daného písma

Jednou z nejrozsáhlejších
rodin písma je Helvetica.

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Rodina písma Helvetica

Základní písmo

Základní písmo

Základní písmo

Tučné

Základní písmo

Kurzíva

Polotučné

Polotučná kurzíva

Na ukázce písma Zapf Chancery (nahore) a Park Avenue (dole) vidíte typy písma, které vycházejí z písem psaných. Proto je tento jediný řez jejich základním písmem.

Písmo American Typewriter je dodáváno pouze ve dvou řezech, základním a tučném.

Standardní písmová rodina o čtyřech řezech, základní písmo a tři vyznačovací řezy. Typ písma v příkladu je písmo Times Ten.

Základní písmo

Kurzíva

Polotučné

Polotučná kurzíva

Tučné

Tučná kurzíva

Rozšířená rodina písma – základní písmo a pět vyznačovacích řezů. Typ písma ITC Clearface.

pravá kurzíva

nepravá kurzíva

nepravá kurzíva

Pravá kurzíva je písmo pro tento řez skutečně navržené, a proto tvar některých znaků (např. „a“) je jiný než u písma základního. Kurzíva nepravá (elektronická) je skloněné základní písmo v úhlu, který zadáte. Pokud přesto tento způsob použijete, nepřekračujte úhel 12 stupňů, deformace písma je pak již neúnosná.

V počítačové sazbě jsou většinou kapitálky po zadání příkazu *small caps* vygenerovány z obrazu verzálek. JSOU TO TEDY TZV. NEPRAVÉ KAPITÁLKY. Jejich duktus je slabší než u základního písma.

Počítačová sazba standardně umožňuje tři možnosti úpravy napsaného textu:

- **normal** – tehdy má text tu podobu, jak jste jej napsali (verzálky jsou verzálkami a minusky minuskami)
- **all caps** – všechny napsaný text se změní na verzálky
- **small caps** – malé verzálky (kapitálky) – řez písma se změní na nepravé kapitálky (jejich poměrnou velikost, zpravidla v procentech vůči verzádkám, je možné v programu nastavit).

pravé KAPITÁLKY – nepravé KAPITÁLKY

pravé KAPITÁLKY – nepravé KAPITÁLKY

pravé KAPITÁLKY – nepravé KAPITÁLKY

pravé KAPITÁLKY – nepravé KAPITÁLKY

- Duktus normální — Flange
- **Duktus zesílený — Flange bold**
- **Duktus zesílený – GillSans
ExtraBold**
- **Duktus zesílený - GillSans
UltraBold**
- Duktus zeslabený — Flange Light
- Duktus zeslabený – Sans Thin Condensed
- ***Změna sklonu i duktu – Clearface
Gothic Extra Bold***

Rodina písma je skupina řezů písma odvozených z jednoho typu písma.

řezy používáme k zvýrazňování textu

Kurzíva je vyznačovací řez písma s mírným sklonem odvozený od základního písma.

Kapitálky jsou vyznačovací řez písma, jedná se o verzálky kreslené na střední výšce základního písma.

Duktus – tloušťka písmových tahů – je poměr tloušťky tahů k výšce písmen.